

Anoniem rouwbord in de St.-Joriskerk krijgt een naam

In het vorige nummer van de Raddraaier stond een artikel over het ontcijferde 'geheimschrift' boven het grisaille van Sint Joris en de draak op de torenwand.

Nu is er opnieuw een mysterie ontrafeld. Er hangt in de Amersfoortse Sint Joriskerk een rouwbord voor iemand die daar in de 17e eeuw begraven is. Maar de naam van de overledene ontbreekt. Dankzij het speurwerk van Fred van der Zwan en Rob Dix, beiden lid van de Nederlandse Genealogische Vereniging, weten we nu om wie het gaat. In 'Gens Nostra', een tijdschrift voor familiegeschiedenis, genetica en heraldiek, hebben zij in 2024 twee artikelen gepubliceerd over rouwborden in Nederland en hoe je deze moet interpreteren. Ook de rouwborden in de Sint Joriskerk worden onder de loep genomen.

Door Wim Sweers

▲ Interieur Grote of St. Bavokerk Haarlem 18^e eeuw

Rouwboarden in de kerk

Vanaf de 12e tot in de 19e eeuw begroef men de doden in de kerk of in gewijde aarde eromheen. Grafstenen of grafzerken herinnerden aan de overleden persoon. Op zo'n steen stond de naam en de overlijdensdatum. Soms aangevuld met geboortedatum, de functie(s) tijdens zijn/haar leven en het familiewapen.

Vanaf de 15e eeuw werden er ter herinnering aan een overledene ook rouw- of memorieborden in de kerken opgehangen. Aanvankelijk werd daarop alleen het familiewapenschild afgebeeld. Op borden van latere datum stond ook de naam van de overledene met wapenschilden van familieleden. Het werden 'pronkborden' die toonden hoe belangrijk de familie van de overledene wel was. Kerken waren destijds elke dag open, iedereen kon vrij in en uit lopen, de borden bewonderen en heimelijk jaloers zijn op die 'rijke stinkerds'. Want om in de kerk begraven te worden moest je wel geld hebben. Het waren dan ook voornamelijk regentenfamilies die daar lagen.

Na de Beeldenstorm in 1566, waarbij altaren, heiligenbeelden en schilderijen werden vernield en de katholieken uit hun kerken verjaagd, vrolijkten steeds meer rouwborden de kale kerkmuren op. Totdat eind 18e eeuw de Franse Revolutie 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' verkondigde. In 1798 moesten daarom van de regering van de Bataafse Republiek alle wapenborden en andere tekens van onderscheiding' uit kerken en andere openbare gebouwen worden verwijderd'. De rouwborden verdwenen; werden verbrand, stukgeslagen of ergens anders ondergebracht. Pas na de val van Napoleon werden overgebleven borden opnieuw opgehangen. Maar omdat er vanaf 1830 niet langer in de kerk begraven mocht worden kwamen er geen nieuwe borden meer bij.

Rouwboarden in de St.-Joriskerk

Ook in de Sint Joriskerk hingen vroeger rouwborden. Dankzij het wapenboek van

Baron d'Yvoy, een heraldicus, die verschillende borden, ook die uit de Sint Joriskerk, al vóór de Franse Revolutie had beschreven, weten we wat daarop stond. Een hiervan is het rouwbord van Henricus Saeluyten Eng die in 1620 in de Sint Joriskerk werd begraven.

Sinds 1969 hangen daar weer drie rouwborden met familiewapens van rijke Amersfoortse families. Het zijn reconstructies van getekende borden uit dat wapenboek. Het is een dubbelbord van een echtpaar en een anoniem bord met familiewapens, maar zonder naam van de overledene.

Het dubbelbord

Het linkerdeel van het dubbele bord is een rouwbord van het echtpaar Willem van Doornik (overleden 25 januari 1624) en Elisabeth van Boetberg (overleden 2 november 1593). Op het linker bord staat: ANNO 1593 DEN 2 NOVEMBER IS GESTORVEN JOF. ELISABETH VAN BOETBERG HUYSVROUW VAN JONK. WILLEM VAN DOORNIK. IS GESTORVEN 25 JANU.1624. In het midden en opzij staan wapenschilden. In het midden staat het wapen van de familie Van Doornik, daarnaast dat van de familie Van Boetberg. Links opzij van boven naar beneden de wapens van de ouders en grootouders van Willem van Doornik, rechts opzij die van de ouders en grootouders van zijn echtgenote Jonkvrouwe Elisabeth van Boetberg.

Het rechterbord is van Willems broer Johan van Doornik.

ANNO 603 DEN 6 APRIL IS GESTORVEN DIE EDELE ERNFESTE (= onkreukbare) JOHAN VAN DOORNIK HIER BEGRAVE.

In het midden staat zijn eigen wapenschild met links en rechts daarvan de wapens van zijn vader en moeder, zijn grootouders (4) en zijn overgrootouders (8). Dat er niet zoveel wapens op het rouwbord staan komt omdat elk familiewapen traditioneel slechts één keer werd afgebeeld.

Het anonieme rouwbord

De tekst luidt: D.O.M. [Deo Optimo Maximo: God, de opperste en de grootste] OBIIT: XI APRIL 1656. [Overleden op 11 april 1656]. Maar van wie zou dat bord dan zijn? Van der Zwan en Dix hebben dat uitgezocht en kwamen voorjaar 2024 met het eindresultaat.

Het wapenschild in het midden is van de familie Sael uytten Engh, dat we ook zien op het nagetekende rouwbord van Henricus uit 1620. Links staan de wapenschilden van zijn ouders, grootouders en overgrootouders van vaderszijde, rechts die van moederszijde (geslacht Van Brakell). De overledene was van adel (jonkheer) en een groot deel van de familie woonde in Amersfoort. Wellicht zou hij daar als vooraanstaand persoon in Amersfoort wel in een openbaar bestuur hebben gezeten. Dit bleek zo te zijn.

Ze vonden in het boek 'Beschryving der stad Amersfoort' van Abraham van Bemmelen (uitgave 1760) op pagina 650 tweemaal de naam Jr. Willem Zael uytten Engh. In de linkerkolom staat hij daar in 1655 onder 'schepenen' en rechts in 1656 als overleden op 11 april, de datum op het rouwbord. Het rouwbord had hiermee een naam gekregen.

Verantwoording

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van de onderzoeksresultaten van Dix en Van der Zwan en van boeken over de Sint Joriskerk van Karel Emmens en Marja Brak.

